

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל
שניאורסאהן

מליובאוויטש

חג הפסח

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כב

(תרגום הפשוט)

יוצא לאור על ידי

„מכון לוי יצחק“

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושבעים לבריאה
שישים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח

לעילוי נשמת

אי"א נו"נ עוסק בצ"צ

איש אמת תם וישר מלאכתו מלאכת שמים

הרה"ח הרה"ת ר' מנחם אהרן

ב"ר יוסף הכהן ע"ה

ראדאל

אהוב לבריות וחביב לכל אדם

קיבל את כולם בסבר פנים יפות

אוהב שלום ורודף שלום

זכה להיות שליח כ"ק אדמו"ר מה"מ

מסר נפשו לעניני חנוך עטה"ק

קירב משפחות רבות לתורה ומצוות

נטע הכרת הבורא ע"י גילוי נפלאות הבורא

לתלמידים הרבה באהבה

זכה לגדל ולראות בנים ובני בנים

דור ישרים יבורך

עוסקים בתורה ומצוות בדרכי החסידות

ומהם שלוחי המלך

נפטר ביום שני לסדר וטיהרו הכהן

כ"ח ניסן ה'תשע"ז

ת. נ. צ. ב. ה.

(מנוסח המצבה)

*

נדפס ע"י משפחתו שיחיו

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!

קבצים גרפיים וקבצי טקסט:

דבר מלכות: שיחות כ"ק אד"ש מה"מ מהשנים תנש"א-תשנ"ב.
יחי המלך: קונטרס שבועי, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.
המעשה הוא העיקר: לקט הוראות למעשה בפועל משיחות כ"ק אד"ש מה"מ (החל משנת תשמ"ח).
שיחות הגאולה: גיליון שבועי של ימות המשיח, בהוצאת "האגודה למען הגאולה האמיתית והשלימה".
מעייני חיי: גיליון שבועי לילדים, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.
האמונה הטהורה: גיליון שבועי בעניני אחרית הימים.

קבצים גרפיים בלבד:

לקוטי שיחות: שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ היו"ל לקראת כל שבת ב-770, על-ידי "ועד להפצת שיחות".

חדש לקוטי שיחות (מתורגם): שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ הנדפס בספרי לקוטי שיחות, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.
להקהיל קהילות: גיליון שבועי מתורתו של משיח בעניני הקהלת קהילות בשבת, בהוצאת צא"ח העולמית, ניו-יורק.

קבצי טקסט בלבד:

פנימיות: ירחון לבני הישיבות, בהוצאת מרכז את"ה בארץ הקודש.
ליקוט יגונים: שתי חוברות על הניגונים שניגן וביאר כ"ק אד"ש מה"מ, בהוצאת קה"ת (תשנ"ב).
דרך הישרה: (אידיש) קונטרס מיוחד לילדים, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.
לעבן מיט דער צייט: (אידיש) קטעים לפרשת השבוע מתוך הספר, בהוצאת ישיבת "אהלי תורה", ניו-יורק.
דבר תורה: (אידיש) דף שבועי לילדים, היו"ל על-ידי מוסד חינוך "אהלי תורה", ניו-יורק.

כמו-כן ניתן להוריד באתר את "קונטרס בית רבינו שבבבל"

ושיחת ש"פ שופטים התנש"א

מדור מיוחד לספרים וחברות באנגלית בעניני גאולה ומשיח!

האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב

וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

הסוכות ובהג השבועות⁹, ובנוסף לכך, הרי אדמו"ר הזקן אומר, "המקיל משום שמחת יו"ט לא הפסיד". כלומר, לא זו בלבד שווה קולא לגבי הוהירות הנדרשת בחג הפסח, אלא שאין כאן גם שום רווח והידור, "משום שמחת יום טוב", אלא נאמר רק שלא הפסיד".

ב. סימן היכר

ניתן היה לומר שרבותינו נשיאינו נהגו כך כדי שיווצר הבלד וסימן היכר¹⁰ בין אחרון של פסח¹¹ לבין שבעת הימים שלפניו¹².

אך קשה לומר¹³, שלצורך סימן היכר בלבד, יחדרו¹⁴ ויקפידו לאכול מצה שרויה, ובמיוחד כפי שראינו שנהגו לדייק ולשרות בכל מאכל ומאכל¹⁵, ואם עשו זאת לצורך סימן היכר בלבד – לא היה צורך לעשות זאת בכל מאכל.

בשמחת יו"ט הוא בלי כל חשש כלל.

9) אלא שיש לדחות בדפוס שאוכלים מצה הרי משום שמחת יו"ט מקום להקל לאכול (במקום מצה קשה) מצה שרוי' או קניידלאך, משא"כ בשאר יו"ט. אבל ראה לעיל הערה 8.

10) כן משמע לכאורה מספר השיחות שם: פונדעסוועגן פלעגט ער דאס טאן בכדי להראות. וראה גם ספר המנהגים חב"ד ע' 43.

11) וע"ד שמצינו בשמע"צ (סוכה מז, א) שמיתב יתבינן (בסוכה) ברוכי לא מברכין, ומי"מ, אין ישינים בסוכה דבשלמא גבי אכילה איכא היכרא דהא אין מברך, מה שאין כן בשינה שליכא היכרא" (מרדכי הובא במג"א ס' תרסה סק"ב. ועד"ז הוא במהרי"ל הל' סוכה).

12) להעיר משו"ע אדה"ו או"ח ר"ס קפח (וש"ג) דאחר שחתם בונה ירושלים יענה אמן אחר ברכת עצמו כו' כדי לחלק בין ברכות של תורה לרביעית שהיא מדי"ס.

13) עוד יל"ע בזה ע"פ הידוע שמחמירין בכמה דברים ביו"ט שני של גלות דלא אתו לולולוי ב' – ראה טושו"ע

(ודאדה"ו) או"ח סתצ"ו ובני"כ. וראה גם שו"ע אדה"ו סתע"ה ס"ל לענין אכילת מצה כו'. ואולי אינו שייך לנדוד"ד, כי זהו רק בענין השייך ליו"ט, ולא בענין השייך לכל ימי ההג (וכמו

בסוכה – ראה שו"ע אדה"ו סתלר"ט ס"ט). וראה חק יעקב או"ח סתצ"א, דמקילין כמה דברים ביום אחרון של פסח באיסור חמץ והואיל והוא רק ספיקא דיומא כו". וראה לקמן

בפנים סעיף יו"ד.

14) להעיר מסה"ש שם (ריש ס"ב): אחרון של פסח פלעגט מען פריער ניט עסן מצה שמורה דוקא. ומשמע קצת שזה ה' בכדי להרגיש את השינוי בין אחש"פ לשאר הימים, ואעפ"כ לא נאמר שהיו מהדרים לאכול מצה פשוטה.

15) ראה ספר השיחות שם.

א. מצה שרויה באחרון של פסח

בענין הוהירות שלא לאכול מצה שרויה בחג הפסח ידועים דברי אדמו"ר הזקן בתשובתו, ש"המחמיר תבא עליו ברכה .. טעמא רבא איכא במילתא (=טעם גדול יש בדבר) ליוהר מחשש איסור מדאורייתא", וכפי שהוא מסביר שם את הפרטים, ומבחין בין בישול מצה שנתפוררה, או הוכנסה למרק, לבין, "מצה טחונה שעושים ממנה עיגולים" אשר, "יש לדון בזה דין תערובות", והוא מסיים ואומר, "ומכל מקום ביום טוב האחרון, המקיל משום שמחת יום טוב לא הפסיד".

אך למעשה ראינו את הנהוג אצל רבותינו נשיאינו, שבסעודות של אחרון של פסח² הרי לא זו בלבד שנהגו להקל, אלא אף לדקדק ולהקפיד לאכול מצה שרויה³.

ואם כל מנהג ישראל, "תורה היא"⁴, על אחת כמה וכמה שכך הוא כשמדובר על מנהג מפורסם⁵ של רבותינו נשיאינו⁶.

לכאורה, ניתן היה להסביר, שכוונתם לא היתה להדר באכילת מצה שרויה באחרון של פסח, אלא כוונתם היתה להדר ב"שמחת יום טוב". אך אי אפשר להסביר כך⁷, כי בתגים אחרים לא ראו אצלם מנהג דומה, ואם עשו זאת לשם שמחת יום טוב, הרי צריך, לכאורה, לנהוג כך גם בחג⁸

1) ס' ו (נדפס בסוף ח"ו דשו"ע אדה"ו). וראה שערי תשובה לשו"ע או"ח ס"ט טס.

2) ובכל שבעת ימי הפסח נוהרין ביותר ממצה שרוי' ולכן המצות שעל השלחן מכוסות, שמא יפלו עליהן מים וכו' – ראה הגש"פ עם לקוטי טעמים כו' ע' לו. ספר השיחות ה'ש"ע ע' 37. תש"ב ע' 105.

3) כ"ה בסה"ש תש"ב שם בהנהגת כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע. וכן נהג כ"ק מו"ח אדמו"ר.

4) תוד"ה נפסל מנחות כ, ב. מהרי"ל הובא ברמ"א יו"ד סע"ז ס"ד. מנהגים ישנים מדורא ע' 153 (והמנהג תורה היא). וראה ירושלמי פסחים פ"ד ה"א.

5) משא"כ הנהגה סתם או עראית, ועאכ"כ שבצנעה.

6) להעיר שהלשון בתוס' ומהרי"ל שם, מנהג אבותינו תורה היא".

7) וכדמוכח גם מסה"ש שם בנוגע לאביו: אָבער אחש"פ, הגם עס איז אים געווען שווער בכלל צו עסן מצה שרוי' פונדעסטוועגן כו' (=אבל באחרון-שלי-פסח, למרות הקושי שבדבר לאכול מצה שרויה, בכל זאת...).

8) ואדרבה, באחש"פ הרי הידור בשמחת יו"ט בא ע"י קולא בוהירות חשש חמץ, משא"כ בשאר יו"ט שההידור

החמץ, שבפסח החמץ אסור לחלוטין, ואילו בשבועות לא זו בלבד שהחמץ מותר, אלא הוא חובה – מנחת שתי הלחם המוקרבת בשבועות צריכה להיות דוקא „חמץ תאפינה“²⁴, ויותר מכך, דוקא מנחה זו מותרת²⁵ את הקרבת מנחת המצה²⁶.

וההסבר לכך הוא: „חמץ“ מצביע על הגבהה והתנשאות, שזהו המקור לרע, ולכן בפסח, ב„יציאת מצרים“, חייבים „לברוח“ מן ה„חמץ“, ועד כדי כך ש„לא יראה“²⁷ ו„לא ימצא“²⁸ לעומת זאת בשבועות, לאחר כל העבודה הרוחנית של ספירת העומר, שבה מבררים את כל שבע המדות של הנפש הבהמית לכל פרטיה (חסד שבחסד וכו') – אז החמץ אינו סותר לעבודת ה', אלא להיפך: נמצאים אז במצב שבאמצעות החמץ עצמו אפשר, ולכן צריך, לקיים את התורה ואת המצוות, בדומה לנאמר „ויגבה לבו בדרכי ה'“²⁹. כי שיא המעלה הוא „אתהפכא חשוכא לנהורא“, כשהופכים את החושך עצמו³⁰ לאור, ולכן בשבועות צריך להיות דוקא „חמץ תאפינה“.

ה. אחרון של פסח – לאחר הבירור

לפי זה מובן שבדומה לכך אנו רואים גם באחרון של פסח: כאשר כבר ספרו, ו„בררו“, באחרון של פסח, את כל שבע הספירות, המדות, החל מהספירה (המדה) הראשונה והנעלית – דאזיל עם כולי יומי³¹ – חסד, שלאחר מכן מתקיימות הסעודות של אחרון של פסח – סעודת הלילה וסעודת היום – וכבר „בררו“ כל שבע המדות כפי שהן כלולות בחסד (חסד שבחסד, גבורה שבחסד,

ג. המנהג – הוראה

בפשטות יש לומר, שכיון שאדמו"ר הזקן פוסק ש„המקיל משום שמחת יום טוב לא הפסיד“ לכן הקפידו לשרות באחרון של פסח – כדי להדגיש את החידוש בפסק ההלכה ובהוראה של אדמו"ר הזקן.

כפי שמוצאים בגמרא¹⁶ ש„רב אחא בריה דרבא מהדר אתרי וחד (=שהיה מהדר ליטול הדס שיש בו רק „שני עלין בעוקץ אחד ועלה אחד מלמטה ועולה ורוכב על השנים“¹⁷) כדעתו של רב כהנא, למרות שרב כהנא אמר „אפילו תרי וחד“ ו„תלתא דחד קינא (=שלשה עלים בעוקץ אחד) כל שכן דכשר“¹⁸, אלא ש„הואיל ונפיק מפומיא דרב כהנא“, לכן תלמידו הידר בכך¹⁹.

אך מכך שרבותינו נהגו זאת בכל מאכל ומאכל מובן שלא היה זה רק מפני הסיבה של „הואיל ונפיק מפומיה דאדמו"ר הזקן“, אלא המנהג קשור ונוגע לעצם הענין של אחרון של פסח, ולכן – לכל הפרטים האחרים, כולל המאכלים, של יום זה.

וכפי שהוסבר פעם²⁰ אודות הדיוק בנאמר מנהג ישראל תורה היא, שלא זו בלבד שיש למנהג זה תוקף של תורה, בדומה לנאמר „מנהג אבותינו בידינו“, „אל תשנו מנהג אבותיכם“²¹, וכתשובתו הידועה של הרשב"א²², אלא המנהג הוא גם הוראה – תורה – לתוכנו ומשמעותו המיוחדת, ובענינו – יש כאן הוראה לגבי המהות המיוחדת של אחרון של פסח.

ד. בפסח – אסור; בשבועות – חובה

ויש לומר, שנקודת ההסבר לכך בפנימיות הענינים היא:

ידוע²³ ההבדל בין פסח לבין שבועות בענין

(16) סוכה לב, סע"ב.

(17) לשון רש"י שם ד"ה תרי.

(18) רש"י שם ד"ה מהדר.

(19) ולהעיר לענינו ממשנ"ת בתניא פ"ב, והן לא לא הפסיד שכר מצות אהבת רעים, ש"ל שלאחר שגילה אדה"ז ענין זה, יש בזה לא רק שלילת השכר, לא הפסיד, כ"א גם „ריוח“ גדול שמקיים ציווי דא"ז, שע"ז מתקשר עם אדה"ז (ראה בפנים בענין הואיל ונפיק מפומי' דר"כ) – ראה לקו"ש [המתורגם] ח"י"ז ע' 239 הערה 68.

(20) לקו"ש ח"כ"ב ע' 58. וש"נ.

(21) ירושלמי שם.

(22) ח"א ס"ט.

לעילוי נשמת

ותיק וחסיד אי"א עוסק בצ"צ באמונה

מסור ונתון לעשות צדקה וחסד

בעל מעשים ומרץ ורב פעלים

הרה"ח התמים ר' שניאור זלמן ע"ה

בן הרה"ח התמים ר' יצחק אלחנן הלוי הי"ד

שגלוב

מקושר מאוד לכ"ק אדמו"ר מה"מ מליובאוויטש ממיסדי ומנהלי הארגון "פרי"

לקרב את היהודים עולי רוסיא לאביהם שבשמים ולהכניסם בבריתו של אאע"ה

המדריך והמשפיע שלהם ורבים השיב מעון

הפיץ תורה ע"י שיעוריו הרבים

ממנהלי ופעילי מבצע תפילין וכו'

השקיע כוחות רבים לטובת שכונת המלך

ולחיזוק כבוד רבני ליובאוויטש

זכה להעמיד דורות חסידים ואנשי מעשה

נפטר בשם טוב

כ"א תמוז ה'תשס"ו

ת' נ' צ' ב' ה'

(23) בהבא לקמן – ראה תו"א ס"פ ויקהל ד"ה קהו (פט), ג. צ, ריש ע"ב) וביאורו בהוספות בתו"א שם (קיד, ג ואילך. קטו, ג. קטז, ב). אוה"ת ד"ה הא לחמא (ויקרא כרך ב) ע' תנו ואילך. ובכ"מ.

(24) אמור כג, יז. מנחות נב, ב.

(25) ראה מנחות סח, ב. תוד"ה כבשי (שם מה, ב). ועוד. וראה צפע"ג הל' גדרים ח, ד.

(26) והמנחות שמביאין מן הישן – הותרו ע"י שתה"ל דאשתקד.

(27) בא יג, ז.

(28) שם יב, יט.

(29) דה"ב יז, ו. וראה ר"ח שער הענה פ"ז (רלד, רע"א): שיהי' יקר רוח וגבה נפש בעניני עוה"ב כו'. לקו"ת במדבר (טו, ג). ועוד. וראה פירוש המלות (מהדו"ב) פקמ"ז.

(30) עפ"ז מובן אריכות ודיוק סיפור חז"ל: אותן מצעות

כו' הציעה לו בהיתר (מנחות מד, א).

(31) ראה חז"ג קג, א"ב. קצא, ב.

וכו') – הרי למרות שעדיין לא הגיעו לדרגה של שבועות, שאת החמץ עצמו הופכים לקדושה ולמצוה, כיון שעדיין לא התקיים ה"בירור" והזיכור הפרטי של כל המדות לפרטן.

בכל זאת כבר אין צורך כל כך להזהר ולהשמר אז בעבודה הרוחנית מן הסוג של "מצה" (לחם עוני – התבטלות ואתכפיה), ולהשמר אפילו מחשש חמץ של מצה שרויה.

אז כבר אפשר לנצל לעבודת ה' גם דבר שאיננו בטל ושפל לחלוטין, ולכן צריך לעשות זאת, ומשום כך מהדרים לאכול מצה שרויה³², עד אשר אכילת השרויה גורמת, בפשטות, למצוה של "שמחת יום טוב".

1. אכילת מצה רשות – למעוליותא

כיון שכל דברי רבנן לקוחים מן התורה³³, וכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון³⁴, יש לומר גם בענייננו, שהמשמעות והאופן של אכילת מצה באחרון של פסח נובעת, והיא מעין המשמעות והאופן של אכילת מצה מדאורייתא בשביעי של פסח.

ההסבר לכך הוא: מן הפסוק³⁵ "ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת לה' אלקיך" לומדים³⁶, "מה שביעי רשות אף ששה ימים רשות". פירוש הדבר³⁷ שלמרות שכל שבעת הימים, חוץ מליל יום טוב הראשון של פסח, שווים לגבי ההלכה של רשות, בכל זאת כיון שלומדים זאת משביעי של פסח³⁸ מובן, שעיקר הענין של רשות קיים בשביעי של פסח, ומשביעי של פסח הוא "גמשך"³⁹ וחל³⁹ גם בששת הימים האחרים של פסח.

(32) ועפ"י יש לפרש הלשון בשה"ש שם, בכדי להראות – להראות ענינו ותוכנו דאחש"פ.

(33) ראה אגה"ק סכ"ט (קנ, א): 'ד מצות דרבנן .. יוצאות ונמשכות ממצות התורה וכלולות בהן כו'.

(34) פסחים ל, ב. ש"ג.

(35) ראה טז, ח.

(36) פסחים קב, א. ש"ע אדה"ו סת"ע סל"ב.

(37) ראה שער האמונה פ"כ"בא.

(38) ע"ד החילוקים (ועד להלכה בפועל) – בין הדבר שנאמר הדין בו בפירוש ואלו – שנלמדו ממונו (תו"ו יומא ג, ב. חינוך מצוה שם. וראה אנציקלופדיא תלמודית כרך ו' ע' קא. וש"ג).

(39) וכמדובר כמה פעמים בכל העניינים שבתורה שהדבר הנלמד הוא, המקור" שממנו נמשך הדבר הנלמד (ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ה ע' 241).

ומוסבר בתורת החסידות⁴⁰, שהעובדה שאכילת המצה בשביעי של פסח היא "רשות", הרי זה למעוליותא. עצם העובדה שאכילת המצה ביום זה היא "רשות" מצביעה על כך שאכילת המצה בשביעי של פסח מגיעה לדרגה נעלית יותר מאשר אכילת המצה בלילה הראשון שהיא חובה, בדומה⁴¹ לענין של תפלת ערבית רשות⁴².

וכשם שהדברים קיימים בהמשכה מלמעלה, כך מובן גם לגבי עבודת האדם⁴³: אכילת מצה של חובה, או מצוה⁴⁴, מצביעה על כך, שהאדם אינו יכול להגיע בכוחות עצמו לעבודה הרוחנית של מצה, לחם עוני – התבטלות ואתכפיה, ולכן חלה עליו הזהירות בכך באופן של חובה ומצוה. לעומת זאת כאשר הדבר הוא "רשות", ומשאירים זאת לקיום לפי רצונו, הרי זוהי הוכחה שסומכים עליו. כלומר, שאין צורך לחייבו בהזהירות ובעבודה רוחנית של התבטלות. העבודה של אכילת מצה כבר יכולה להיעשות, ואף להתבצע, בכחות עצמו⁴⁵.

הענין קשור לכך שיום זה הוא שביעי של פסח: כפי שהוסבר לפני כן לגבי אחרון של פסח, שכיון שכבר סופרים את הספירה השביעית, סיום הבירור והזיכור של המחזור הראשון של כל שבע המדות, וכבר נמצאים במצב ובדרגה שמוגלים, ומשום כך חייבים, להדר ולאכול מצה שרויה,

בדומה לכך בשביעי של פסח – כיון שהוא היום השביעי מהיום שבו נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה בכבודו ובעצמו וגאלם^{45*}, ואשר

(40) שער האמונה שם. דרמ"צ כד, ב. ביאור"ו להצ"צ ע' צה ואילך. ד"ה וע"פ כו' ששת ימים תרס"ח. לקוטי לוי"צ (להזר) ח"ב ס"ע פו.

(41) ביאור"ו להצ"צ וד"ה וע"פ כו' ששת ימים הנ"ל. לקוטי לוי"צ שם.

(42) מבוואר בלקו"ת סוכות פ, ג. שה"ש כד, ב. ביאור"ו לאדאמ"צ (יג, סע"ד ואילך) ולהצ"צ (ע' פה ואילך).

וראה במקומות שנסמנו בהערה 40 שייך לזה שבשש"פ ה' קרי"ס שבה נאמר (בשלח יד, יד) ואתם תחרישון, בעתיקא תליא מילתא (ח"ב מת, א). אלא שלכאורה זהו למעלה לגמרי מעבודת ועשיית האדם גם מבחי' רשות (ראה ביאור"ו להצ"צ שם ע' צג. לקו"ש [המתורגם] ח"ה ע' 383. וש"ג). ואכ"מ.

(43) ראה גם לקו"ש ח"ז ע' 275 ואילך (באופן אחר).

(44) ראה מכות (ח, א) כו"כ דוגמאות דחובה או מצוה. אנציקלופדיא תלמודית ערך חובה מצוה רשות.

(45) ועוד אופן ודרגה דרשות – שנתעלה כ"כ עד שאינו מוכרח עוד לעשי' זו ותועלתה.

(45*) נוסח ההגדה פיסקא מצה זו ושם לפני"ז פיסקא ויוציאנו.

ונחלתנו" – להביא בפועל את הגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש.

וכדי למהר ולזרז עוד יותר ע"י הפעולה שלי – אוסיף ואתן לכאו"א מכם שליחות מצוה ליתן לצדקה, וגדולה צדקה שמקרבת את הגאולה³.

ואני את שלי עשיתי, ומכאן ולהבא תעשו אתם כל אשר ביכלתכם.

ויה"ר שימצא מכם אחד, שנים, שלשה, שיטכסו עצה מה לעשות וכיצד לעשות, ועוד והוא העיקר – שיפעלו שתהי' הגאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש, תיכף ומיד ממש, ומתוך שמחה וטוב לבב.

(משיחת אור ליום ועש"ק פ' שמיני, כ"ח ניסן תנש"א)

(3) ב"ב י"ד, א. וראה תניא פלי"ז.

הוספה

בשורת הגאולה

ב.

ע"פ האמור לעיל ע"ד הדגשת ענין הגאולה (במיוחד) בזמן זה – מתעוררת תמיהה הכי גדולה: היתכן שמבלי הבט על כל הענינים – עדיין לא פעלו ביאת משיח צדקנו בפועל ממש? ... דבר שאינו מובן כלל וכלל!

ותמיהה נוספת – שמתאספים עשרה (וכו"כ עשירות) מישראל ביחד, ובזמן זכאי בנוגע להגאולה, ואעפ"כ, אינם מרעישים לפעול ביאת המשיח תיכף ומיד, ולא מופרך אצלם, רחמנא ליצלן, שמשיח לא יבוא בלילה זה, וגם מחר לא יבוא משיח צדקנו, וגם מחרתיים לא יבוא משיח צדקנו, רחמנא ליצלן!!

גם כשצועקים „עד מתי“ – ה"ז מפני הציווי כו', ואילו היו מתכוונים ומבקשים וצועקים באמת, בודאי ובודאי שמשיח כבר הי' בא!

מה עוד יכולני לעשות כדי שכל בני" ירעישו ויצעקו באמת ויפעלו להביא את המשיח בפועל, לאחרי שכל מה שנעשה עד עתה, לא הועיל, והראי', שנמצאים עדיין בגלות, ועוד ועיקר – בגלות פנימי בעניני עבודת השם.

הדבר היחידי שיכולני לעשות – למסור הענין אליכם: עשו כל אשר ביכלתכם – ענינים שהם באופן דאורות דתוהו, אבל, בכלים דתיקון – להביא בפועל את משיח צדקנו תיכף ומיד ממש!

ויה"ר שסוכ"ס ימצאו עשרה מישראל ש„יתעקשו“ שהם מוכרחים לפעול אצל הקב"ה, ובודאי יפעלו אצל הקב"ה – כמ"שי „כי עם קשה עורף הוא (למעליותאי, ולכן) וסלחת לעוננו ולחטאתנו

(1) תשא לד, ט.

(2) ראה שמיר ספמ"ב. הובא בתרא"א מגיא קכג, סע"ב. לקרית בלק סז, ד.

משלימים את הספירה והבירור של המחזור הראשון של שבע המדות, הספירות (דחסד) של ספירת העומר. אך מובן שהמנהג להדר בלאכול שרויה קשור גם לעצם מהותו של אחרון של פסח, יום אשר כשמו כן הוא, שהוא מסיים ומשלים את זמן חרותנו, חג הפסח, וכן גם לגבי שביעי של פסח, כדלהלן.

ז. שביעי של פסח – מלמעלה; אחרון של פסח – מלמטה

אך מובן שיש הבדל בין שביעי של פסח לבין אחרון של פסח: שביעי של פסח הוא היום השביעי של יציאת מצרים, באמצעות „נגלה עליהם“, או חל הגילוי מלמעלה⁴⁷. וכפי שהיה בפשוטם של דברים, שבקריעת ים סוף הושלמה יציאת מצרים, כי עד אז עדיין היתה אימת מצרים עליהם⁴⁸.

וכאשר הגיע היום השביעי, נעשה הגילוי מלמעלה מופנם באופן של „עצרת“ וקליטה, והביא משום כך לידי אמירת שירה על ידי בני ישראל.

ולכן אכילת מצה היא כבר בפנימיות או, ומשום כך היא רשות, כדלעיל.

לעומת זאת, אחרון של פסח הוא היום השביעי של ספירת העומר, של העבודה מלמטה, הבירור והזיכור של שבע מדות האדם על ידי האדם עצמו, וכפי שנעשה הדבר כפשוטו בפעם הראשונה, שביציאת מצרים התחילו בני ישראל מעצמם לספור את הימים לקראת קבלת התורה, שאז יגיעו ל„תעבדון את האלקים על ההר הזה“⁴⁹ –

שכאשר כבר מגיעים ליום השביעי של הספירה ושל העבודה מלמטה, הרי אז לא זו בלבד שהעבודה רוחנית של אכילת מצה – ביטול הישות העצמית – היא רשות, אלא כבר אפשר אז לאכול, ואף צריך להדר ולאכול מצה שרויה, שיש בה חשש חמץ, כי מעלים גם דרגה זו בעבודת ה', כדלעיל.

ח. אחרון של פסח – הגאולה העתידה

זהו הסבר רק לפרט באחרון של פסח, כזמן שבו

(46) ראה בכל הנ"ל (נוסף על הנ"ל הערה 40) בדרושים ד"ה ששת ימים בלקי"ת צו, סידור, אה"ת. ועוד.

(47) ראה לקי"ת צו יד, ד.

(48) וראה לקי"ת [המתורגם] ח"ג ע' 131. ח"ז ע' 270.

(49) „הגדה“ הובאה בר"ן סוף פסחים. וראה לקי"ת חכ"ב ע' 114.

מלאה הארץ דעה את ה', ועל קבוץ הגלויות מתואר בפסוקי ההפטרות: „והיה ביום ההוא... לקנות את שאר עמו... ומאיי הים“.

וכידוע⁵³ שהבעל-שם טוב נהג לאכול באחרון של פסח שלש סעודות, והסעודה השלישית, שהתקיימה לפנות ערב, נקראה, „סעודת משיח“ – מהסיבה שצויינה לעיל, כי באחרון של פסח מאיר גילוי הארת המשיח.

ט. בגאולה העתידה אין בריחה מהרע

ההבדל הכללי בין הגאולה הראשונה ביציאת מצרים, לבין הגאולה האחרונה העתידה לבוא, הוא⁵⁴:

ביציאת מצרים נאמר „כי ברח העם“⁵⁵, כי „הרע שבנפשות ישראל עדיין היה בתקופתו“⁵⁶, והיה צורך לברוח מן הרע – טומאת מצרים⁵⁶. ובמצב זה נמצאו בני ישראל עד קריעת ים סוף בשביעי של פסח, כפי שמונח גם בפשטות הענינים, שעד אז היתה אימת מצרים עליהם, כדלעיל.

ומשום כך „לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני כי בחפזון יצאת מארץ מצרים“⁵⁷, יש צורך בזהירות רבה מפני חמץ, ובחפזון – ברה, וזוהי העבודה של מצה, לחם עוני – ביטול ואתכפאי.

בגאולה האחרונה שלעתיד לבוא נאמר „לא בחפזון תצאו“⁵⁸, כי אז יהיה „ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ“⁵⁹, לא תהיה כלל מציאות של רע ושל טומאה שממנה צריך להמלט.

וכיון שאחרון של פסח הוא חג הקשור לגאולה האחרונה, ואז מאיר אורו של משיח, לכן אין צורך בזהירות מפני חשש שרויה – כי נמצאים בדרגה נעלה יותר, כמוסבר לעיל.

(53) ראה היום עם יום ע' מזו.

(54) בכל הבא לקמן ראה (נוסף על הג'ל הערה 23) לקו"ש [המורג] חט"ז ע' 134 ואילך. וש"נ.

(55) בשלח יד, ה.

(56) תניא פל"א.

(57) ראה טו, ג.

(58) ישעי' נב, יב. וראה המשך וככה תרל"ז בתחלתו. שם פרק קכט.

(59) זכרי' יג, ב.

י. אחרון של פסח – אתהפכא ממש

יותר מכך: בגאולה האחרונה, בנוסף לכך שיתקיים הענין של „ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ“, שלא תהיה יותר מציאות של רע, אלא ייווצר הענין של אתהפכא באמת,

וכפי שאומרים בהפטרות של אחרון של פסח „ושעשע יונק... ועל מאורת צפונני גמול ידו הדה“, שגם הנחש הצפעוני – היצר הרע⁶⁰, יתהפך לטוב – והארה וגילוי מענין זה קיימים באחרון של פסח,

ומשום כך מהדרים לאכול שרויה בכל המאכלים, כי החשש הקיים במצה שרויה מתהפך אז לטוב ולקדושה, ואפשר לנצל לעבודת ה', ואף בשמחה⁶¹, החל בשמחת יום טוב.

וגם ענין זה מתבטא בהלכה בנגלה שבתורה: לפי ההלכה⁶², מי שנמשכה סעודתו במוצאי יום טוב האחרון של פסח עד לאחר צאת הכוכבים מותר לאכול חמץ בסעודה אף שעדיין לא התפלל ערבית ולא הבדיל כלל. כלומר, בסעודה של אחרון של פסח אוכל היהודי במקרה זה חמץ⁶³, למרות שהוא אומר לאחר מכן בברכת המזון „ביום חג המצות הזה“⁶⁴.

(60) סוכה נב, א.

(61) וזה למעלה יותר מהבחי' דמצה עשרה שאינה באה לידי חימוץ (המבואר במקומות הנ"ל הערה 23, 54).

(62) שו"ע אדה"ז ס"ג ממג"א וחק יעקב שם.

במשנה ברורה שם (סק"א) כתב, „אמנם אם עדיין לא בירך בהמ"ז * בודאי אין לו לאכול חמץ דהרי יצטרך לומר יעלה ויבוא משום דאוליגן בטר התחלת הסעודה כדאיתא לעיל בסו"ס קפה וא"כ יהי' תרתי דסתרי" – אבל צע"ג, כי הדין שבמג"א * ח"י אפטר"י רק לפני ברהמ"ז, שהרי משתחשך אסור לאכול אחרי ברהמ"ז קודם מעריב והבדלה (שו"ע או"ח סי' רצט). וראה גם כף החיים (סק"ח) שטסתימות לשון הפוסקים משמע שגם קודם ברהמ"ז שרי. וראה הערה 64.

(63) אלא שיע"פ נגלה הטעם בזה „לפי שאיסור חמץ אינו תלוי בהבדלה כלל כיון שחשכה הוא לילה לכל דבר וכבר הלכה ממנו קדושת יו"ט כו" אכילת חמץ שאינו תלוי כלל בקדושת היום" (שו"ע אדה"ז שם). ולהעיר מט"ז או"ח סו"ט תרסח. וראה לקמן ע' 128. ואכ"מ.

(64) כן משמע במשנ"ב שם, מדכתב „יצטרך לומר יעלה

(* בדפוס ראשון דמשנ"ב במקום התיבות, „אמנם.. בודאי" איתא „ולענ"ד נראה פשוט דבודאי" (ולפ"ז פליג על דין המג"א). אבל בדפוס תרס"א (ושלאח"ז) – שהוגה ותוקן ע"י המחבר עצמו – היא כפניו.

יא. גם שביעי של פסח – הגאולה העתידה

התורה נאמרה בכללות ובפרטות, וכך בעניננו: האמור לעיל, שהלילה הראשון של פסח הוא החג של הגאולה הראשונה – יציאת מצרים, ואחרון של פסח הוא חג הקשור לגאולה העתידה – הוא ההבדל הכללי בין שני ימי החג הראשונים של פסח לבין שני ימי החג האחרונים. כלומר, גם שביעי של פסח, שהוא הסיום של חג הפסח קשור לגאולה העתידה⁶⁵.

[ובארץ ישראל הרי זה הסיום ממש, ומקיימים ביום זה את סעודת המשיח, בשביעי של פסח].

וכפי שהדבר מתבטא גם בכך שדוקא בקריעת ים סוף, בשביעי של פסח, התבטלו המצרים ו„קליפת מצרים“ באופן ש„לא נשאר בהם עד אחד“⁶⁶, שזה מעין ביטול הרע והסרת הטומאה בכל העולם לעתיד לבוא, „ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ“.

וכך גם לגבי בירור ניצוצות הקדושה של מצרים, שהשלימות של בירור כל ניצוצות הקדושה שבמצרים – לא תסיפו עוד לראותם⁶⁷, היתה בקריעת ים סוף, ו„גדולה היתה ביות הים מביות מצרים“⁶⁸, וזאת בדומה לשלימות של בירור כל ניצוצות הקדושה שבכל העולם לעתיד לבוא.

ומשום כך היה גילוי אלקות בקריעת ים סוף באופן של „מראין“⁶⁹ אותו באצבע ואומר זה א"ל"י ו„ראתה שפחה על הים מה שלא ראו הנביאים“⁷⁰,

ויבוא כו' וא"כ יהי' תרתי דסתרי" [ולא – „ולא יוכל לומר יעלה ויבוא .. כי יהי' תרתי דסתרי" (ע"ד הדין בסקפ"ח שמביא, דמי שנמשכה סעודתו למוצ"ש והתפלל ערבית אינו מוכיר של שבת)] – ומשמע מזה, שגם לדבריו אין ב„סתירה" זו לפטרו מאמירת יעלה ויבוא.

ויש לומר שאינו דומה לדין הנ"ל (בסקפ"ח), כי שם דבריו סותרים „כלשון אדה"ז בשולחנו שם (ס"ז), שתחלה התפלל תפלת יום שלא אחרי וא"כ מוכיר יום העבר" משא"כ בנדו"ד, שהמדובר באנייה (אכילת חמץ). ועצ"ע.

(65) אלא שזהו ענין גאולה העתידה שביצי"מ (ראה לקו"ש ח"ז ע' 271 ואילך. ובכ"מ).

(66) בשלח יד, כח.

(67) ראה ל"ת להארז"ל (וס' הליקוט) ר"פ תצא. שהמ"צ ס"פ ראה.

(68) מכילתא בא"ב, לו. פרש"י בשלח טו, כב.

(69) בשלח טו, ב. מכילתא ופרש"י שם. מדרש תהלים (באבער) סח, יד. זח"ב סד, ב. ח"ג כב, סע"ב.

(70) וראה גם לקוטי לוי"צ שם: ובקרי"ס היו הכל בשוה

בדומה למה שיהיה לעתיד לבוא⁷¹: „ונגלה כבוד ה' וראה כל בשר יחדיו“⁷², ו„אשפוך⁷³ רוחי על כל בשר (גם על עבדים ושפחות)“⁷⁴ ונבאו...“

וכך התחדש בעולם בקריעת ים סוף גם הענין של אתהפכא – „ויהי הענן והחשך ויאר את הלילה“⁷⁵, שהחושך עצמו האיר, בדומה למה שיהיה לעתיד לבוא, כאשר „ולילה⁷⁶ כיום יאיר“⁷⁷.

ויש לומר, שגם ענין זה – הקשר שבין שביעי של פסח לבין הגאולה העתידה – קשור לענין של אכילת מצה רשות. כי גילוי זה של שביעי של פסח „נקרא רשות ועלמא דחירו“⁷⁸.

וגם אופן עבודה זה של רשות, הוא בדומה לעבודה בזמן ההוא שלעתיד לבוא, „שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ“⁷⁹, „שאין בהם לא זכות ולא חובה“⁸⁰, לא יחול אז הענין של חוב ומצוה, ובכלל „באותו“⁸¹ הזמן לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ולא תחרות... ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד... שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים“.

(משיחות אחרון של פסח תשכ"ז, תשל"ז)

כו' אפילו עוברין שבמעי אמנ אמרו ג"כ שירה כמו הגדולים שהיו הכל בשוה.

וראה לקו"ש חל"א ע' 70 ואילך.

(71) ראה המשך תער"ב ח"ב ע' תתקלה ואילך.

(72) ישעי' מ, ה. דכמו לעת"ל שהבשר עצמו יראה כבוד

ה' כמבואר במ"א (וראה תו"ח תצוה תפב, א ואילך. שער האמונה פכ"ה), עדי"ן ה' בקרי"ס דראתה שפחה על הים, ולא שהיתה על"י במדריגתה. וראה שער האמונה פכ"א. המשך תער"ב שם.

(73) יואל ג, א. וראה דב"ר ס"פ תצא: לעת"ל שאני עוקר יצה"ד מביניכם שנאמר והסירותי את לב האבן מבשרכם אני מחזיר שכינתי בניכם מנין שנאמר והי' אחר כן אשפוך את רוחי על כל בשר וגו'. ראה אוה"ת נ"ך ע' תנט. טיט. ועוד. שם, ב.

(74) בשלח יד, ב.

(75) תהלים קלט, יב. ראה שערי אורה מג, ב. המשך תער"ב ע' תתקלד ואילך ובכ"מ.

(76) להעיר מבי"ר ר"פ מקץ. נתבאר באוה"ת מקץ (בראשית כרך ה) תתקעד, ב ואילך.

(77) דרמ"צ שם. וראה בארוכה שער האמונה שם.

(78) קהלת יב, א.

(79) שבת קנא, ב.

(80) רמב"ם סוף חותם הל' מלכים.